

vond je speciaal? Wat moeten de anderen uit de werkgroep zeker weten over dit boek? Ook enkele vragen over de inhoud van het boek kunnen later goed van pas komen. Met die notities kom je geregeld samen en je bespreekt je bevindingen. De eerste keren is het belangrijk zonder beperkingen te fantaseren wat er allemaal zou kunnen. Zodra je meer leeservaringen uitwisselt, krijgt de globale tentoonstellingsopzet meer concrete vorm. Stap voor stap weerhoud je de ideeën die realiseerbaar zijn. Doe-dingen en verrassingselementen mogen niet ontbreken!

DE CONCRETE UITWERKING Zijn er toffe ideeën die je voor onmogelijk houdt? Ga eens na of er binnen de ruimere kennissencirkel geen mensen bereid zijn om een afgebakend onderdeel uit te werken. De bakfietsbioscoop hielden wij ook eerst voor onuitvoerbaar tot we een fietsenmaker aanspraken die het geheel voor ons uitwerkte. Technische scholen en kunstacademies zijn vaak blij met een concrete vraag: ze hebben een project om naartoe te werken en ze krijgen een extra kans om zich naar de buitenwereld te tonen. Ook kunstenaars uit je eigen gemeente en de technische dienst zijn vaak bereid je een handje te helpen. Met je vragen naar buiten komen, biedt dikwijls onverhoopte oplossingen. In deze fase is het ook belangrijk de publiciteit uit te werken en je doelpubliek te verwittigen.

DE TENTOONSTELLING Zorg voor een aangename opstelling met aangepaste belichting: enkel als de bezoeker zich thuisvoelt zal hij zich laten meevoeren doorheen de hele tentoonstelling. Een vragenlijst of rallyopdrachten zorgen ervoor dat kinderen uitgenodigd worden rond te snuffelen en aandachtig te observeren. Het moet een leidraad zijn waarmee de kinderen zelfstandig op ontdekkingsocht kunnen.

DE EINDFASE Evalueer met alle betrokkenen de verschillende fases en bespreek duidelijke aandachtspunten voor een volgend (?) leesbevorderingsproject.

Succes!

Else Schotsman & Willem-Jan de Vroom

Deltaplan Taalbeleid Rotterdam

In Rotterdam heerst een hoge werkloosheid, veel mensen hebben lage inkomens en een aanzienlijk aantal inwoners heeft een lage scholingsgraad. Veel Rotterdamse kinderen blijken dan ook, vergeleken met de rest van Nederland, een behoorlijke kans op onderwijsachterstand te hebben. Rotterdamse basisscholen zijn daarom al jaren sterk betrokken bij het bestrijden van deze achterstanden. Het bestrijden van taalachterstand vormt daar een belangrijk onderdeel van.

Hoewel de inzet van de scholen heel groot is, valt het resultaat tegen. Het aantal kinderen dat ondanks alle inzet met een taalachterstand te maken heeft blijft groot. Het aanbrengen van samenhang tussen al die inspanningen moet de strijd tegen de achterstand effectiever maken. Een Deltaplan om alle betrokkenen op één lijn te krijgen en om meer kinderen te bereiken is noodzakelijk. In dit artikel beschrijft Willem-Jan de Vroom wat het Deltaplan Taalbeleid primair onderwijs inhoudt. Else Schotsman, intern begeleider van de Oranjeschool in Rotterdam, geeft weer wat Deltaplan voor haar school in de praktijk betekent.¹

In 1992 nam het Stedelijk Bestuur FAO (Fonds Achterstandsbestrijding Onderwijs) het initiatief tot het Deltaplan Taalbeleid Primair Onderwijs. Het Stedelijk Bestuur FAO is een Rotterdamse organisatie, die zich primair bezig houdt met het ondersteunen van scholen bij het bestrijden van achterstanden van kinderen uit kansarme milieus. Met geld van rijk en gemeente voert het Stedelijk Bestuur FAO een stedelijk beleid. Daarbij gaat zij uit van de gedachte dat de praktijk de plaats van verandering is. Stap voor stap verbeteringen op school realiseren in plaats van grote modelmatige onderwijsvernieuwingen.

Het Deltaplan is geen nieuwe taalmethode. Het kan niet aangeschaft worden bij Malmberg of Zwijsen. Het Deltaplan is een nieuwe manier van werken. Het is een overeenkomst tussen een school en de schoolondersteuners om samen in drie jaar tijd een proces (het tot stand brengen van taalbeleid) in gang te zetten. Een proces dat moet leiden tot het terugdringen van de taal- en onderwijsachterstand.

Bij deelname aan Deltaplan verplichten scholen zich tot het voeren van een meerjarig taalbeleid. Dit betekent dat intern de hele structuur gericht moet worden op taal. Zowel het Nederlands als eerste taal, het Nederlands als tweede taal, het onderwijs in eigen taal en het onderwijs in de zaakvakken moet worden afgestemd op het leren van en in het Nederlands. Binnen de school moeten alle leerkrachten doordrongen worden van het nut van dit taalbeleid.

Voordat het proces in gang wordt gezet moeten op een school eerst de juiste omstandigheden worden gecreëerd. De directie dient overtuigd te zijn van het nut van een te voeren taalbeleid. Die overtuiging moet zij weten over te brengen op het hele team.

Taalbeleid is niet iets dat op korte termijn resultaat oplevert. Het gaat om kleine stapjes, gedurende langere tijd. De uitvoering van een taalbeleidsplan kent meerdere jaren. Bovendien geldt dat iedereen in de school mee moet doen. Alle leerkrachten en leerlingen moeten erbij betrokken zijn: elke schakel telt. Met de invoering van het plan moet het voor de betrokkenen zichtbaar worden dat hun inspanningen, stapje voor stapje, effect hebben.

Sinds 1992 participeren 65 scholen, waarvan zeven scholen voor speciaal onderwijs, in het Deltaplan.

ALLE TAALACHTERSTAND Een hoge inzet op taal- en achterstandsbestrijding is belangrijk voor alle kinderen. Het gaat niet alleen om de taalachterstand van allochtone kinderen. Ook de Nederlandse kinderen in de onderwijsvoorrangsgebieden hebben een taal- en onderwijsachterstand. Zij moeten allemaal een goede schoolopleiding hebben.

De kerntaken taal en rekenen zijn hierin uiteraard van groot belang. Zonder goed taalonderwijs levert de rest van het onderwijs

onvoldoende resultaat op. Vaak hebben kinderen voldoende capaciteiten om HAVO of VWO aan te kunnen, maar omdat zij het Nederlands onvoldoende beheersen komen zij er niet. Daarom moet er specifieke aandacht zijn voor taalonderwijs.

Hoewel de naam 'Deltaplan' terecht grote ambities doet vermoeden, moeten de verwachtingen realistisch blijven. Veel, heel veel hangt af van de inzet van leerkrachten en het doorzettingsvermogen van directies en interne en externe begeleiders. Als de laatsten de eersten niet kunnen enthousiasmeren houdt het op. Bovendien is het onderwijs slechts een van de vele factoren die invloed hebben op de ontwikkeling van een kind. Het idee is niet dat alle problemen opgelost kunnen worden. Wel moet het mogelijk zijn om alle beschikbare kennis en middelen veel beter te benutten.

HET EXPERTISECENTRUM De praktijkdeskundigheid en inzet van leerkrachten vormt het vertrekpunt van Deltaplan. Alle overige beschikbare deskundigheid in Rotterdam wordt door het Deltaplan gebundeld. Schoolbegeleiders (Centrum Educatieve Dienstverlening/Pedologisch Instituut), materiaalontwikkelaars (Het Projectbureau) en nascholers (Hogeschool Rotterdam & Omstreken) zijn allen vertegenwoordigd in het Expertisecentrum. Is de benodigde kennis hier niet aanwezig, dan wordt deze elders gehaald, bijvoorbeeld bij het Instituut voor Leerplan Ontwikkeling.

Het Expertisecentrum is geen gebouw en ook geen organisatie. Het is een ontmoetingspunt voor alle mensen die scholen in het kader van het Deltaplan actief ondersteunen. In het Expertisecentrum bundelen zij hun kennis en ervaring. Zij houden de vinger aan de pols: komen scholen individueel vooruit? Maar ook: werken de ondersteuners voldoende klantgericht en ondersteunen zij elkaar om scholen beter te kunnen helpen?

Nieuw is de focus waarop de aandacht van de verzamelde ondersteuners wordt gericht. Binnen het Deltaplan is dat de school. Het gaat niet meer om het aanbod van de schoolondersteuners. Het gaat om de behoefte van scholen. In overleg met de begeleiders van het Expertisecentrum kan het aanbod op de vraag worden afgestemd.

Scholen die zich aanmelden voor het Deltaplan kunnen gebruik maken van de diensten van dit centrum. Bovendien levert het Expertisecentrum extra begeleiding aan scholen. Want een school kan onvoldoende vlot zichtbare resultaten bereiken als men in dit proces alleen over de standaard hoeveelheid schoolbegeleiding kan beschikken. Gemiddeld kunnen Rotterdamse basisscholen rekenen op 70 uur begeleiding per jaar. Scholen die aan het Deltaplan meedoen, kunnen rekenen op gemiddeld 140 uur ondersteuning door schoolbegeleiders. Hierdoor is het mogelijk niet alleen de directie of het team over het beleid te adviseren. Eveneens wordt het mogelijk om waar nodig in de groep, tijd te besteden aan het onderwijsproces zelf. Individuele leerkrachten kunnen zo worden ondersteund.

Behalve de extra schoolgerichte begeleiding, krijgen de deelnemende scholen de beschikking over een bescheiden materiaalbudget. Het uitgangspunt is om te werken met beschikbare materialen, maar soms moet er nog iets bij worden gehaald of worden vervangen. Met behulp van de begeleiders van het Expertisecentrum worden onderdelen van methoden aangepast en soms worden combinaties van twee taalmethoden gemaakt. Een goede geïntegreerde taalmethode is er nog niet en zal, gezien de diversiteit aan problemen, ook niet binnen afzienbare tijd ontwikkeld kunnen worden.

INTERNE BEGELEIDING Het Expertisecentrum levert de extra voorzieningen en een bijdrage in de materiaalkosten. Daarnaast moet, om het taalbeleid van de grond te krijgen, de school zelf een interne begeleider voor 0,2 formatieplaatsen inzetten. Deze begeleider krijgt, waar nodig, een speciale cursus Interne Begeleiding en Taalbeleid. Deze cursus wordt gegeven door HR&O en het CED. De interne begeleider van de school zorgt samen met de directie voor het bewaken van het beleid. De interne begeleider is niet dé NT2-deskundige. Het voeren van een taalbeleid betekent dat elke leerkracht NT2-deskundig wordt. De rol van de begeleider ligt meer bij het bewaken van de uitgezette lijn. Hij of zij is ook zeer betrokken bij de uitvoering van dit beleid in de klas en de zorg voor de individuele kinderen. De interne begelei-

der moet het team enthousiast maken en houden.

Het eerste jaar: diagnose

Heeft een school eenmaal besloten mee te doen met het Deltaplan dan kiest zij voor extra begeleiding vanuit het Expertisecentrum. Zelf zorgt zij ook voor extra inzet. Samen moet dit in het eerste jaar resulteren in een individueel taalbeleidsplan. Basis voor het te formuleren Taalbeleidsplan is een bezinning op wat men tot nu toe heeft ondernomen. Weten waar de problemen liggen, weten wat de mogelijkheden zijn binnen de school en zoeken naar mogelijkheden buiten de school. In het eerste jaar brengen het team en Expertisecentrum het bestaande taalbeleid en de leerlingresultaten in kaart. Hiervoor gebruikt men het zogenaamde *Meta-instrument*. Het instrument is te beschouwen als een verzameling vragen die, alvorens taalbeleid te ontwerpen, elke school samen met het Expertisecentrum moet doorlopen.

Met het eerste deel van het Meta-instrument wordt op basis van feitelijke en zakelijke gegevens een profiel geschetst van de school. Hoe zit de organisatie in elkaar, wat is de context van de school? In het tweede deel wordt ingegaan op de mate waarin de school reeds intercultureel onderwijs heeft vormgegeven. In het derde deel wordt gekeken naar de stand van zaken rondom het huidige taalbeleid van de school. Vier leergebieden worden hierbij in kaart gebracht: het onderwijs in het Nederlands als eerste taal, het onderwijs in het Nederlands als tweede taal, het onderwijs in eigen taal, en het onderwijs in de niet-taalklassen. Alle gegevens worden in het vierde deel op een rij gezet. De balans kan dan opgemaakt worden; wat zijn de prioriteiten van de school, wat lijkt de meest kansrijke aanpak, hoe faseren we alle noodzakelijke veranderingen op een haalbare manier?

Op deze manier komt elke school, met hulp van het Expertisecentrum, tot een eigen taalbeleidsplan.

In Rotterdam wordt het gebruik van het Meta-instrument aangevuld met de afname van taaltoetsen. Met behulp van taaltoetsgegevens wordt het plaatje compleet. Want inzicht in het rendement van het onderwijs is belang-

rijk om te komen tot een goed doortimmerd taalbeleidsplan. Van zoveel mogelijk leerlingen wordt in het eerste jaar gegevens verzameld met behulp van de Taaltoets Allochtone Kinderen en taaltoetsen van het CITO. De verschillende taalvaardigheden worden vervolgens zichtbaar gemaakt aan de hand van de schematische schoolprofielen. Hoe verloopt op deze school de woordenschatontwikkeling van groep 1 tot en met groep 8? Waar lijken ingrepen nodig? Hoe zit dat met begrijpend lezen? Dat soort vragen, en antwoorden daarop, geven een stevige basis aan elk taalbeleidsplan.

Met toetsgegevens is het bovendien mogelijk om in de toekomst het rendement van het werk te bepalen. Wanneer een school regelmatig toetsen afneemt kunnen er trends en vorderingen worden afgelezen. Het bezwaar dat veel scholen tegen toetsen hebben is dat het veel tijd kost. Niet zozeer het afnemen, maar wel het verwerken en analyseren van de resultaten. Om het scholen in dit opzicht wat gemakkelijker te maken, is op het CED de Toetsservice tot stand gekomen. Op de toetsservice vindt snelle en geautomatiseerde verwerking plaats. Scholen kunnen zo snel over grafische weergaven beschikken, waarmee ze hun taalbeleid nader kunnen beoordelen.

VOORUIT ZIEN Bij het ontwerpen van het eigen taalbeleidsplan moeten scholen proberen te anticiperen op de toekomst: 'Wat voor school zijn wij over vijf jaar?' Een indicatie voor de leerlingssamenstelling is de onderbouw. Verschilt die veel met de bovenbouw, dan zou de schoolpopulatie over vijf jaar gewijzigd kunnen zijn. Een school moet ook rekening houden met de ontwikkeling van de bevolkingssamenstelling van de wijk waarin zij staat.

Vooruitzien is vaak heel moeilijk. De leerlingssamenstelling kan op een school heel snel veranderen. Oorzaken van verschuivingen zijn divers en vaak moeilijk te achterhalen. Ouders van meertalige kinderen kunnen opeens vinden dat een school het goed doet, of ouders van Nederlandstalige kinderen worden opeens bang voor al te veel meertalige kinderen. Maar ook renovatie van de wijk kan een forse wijziging van de bevolkingssamenstelling tot gevolg hebben.

Het tweede jaar: aan de slag

Was het eerste jaar een periode waarin even pas op de plaats gemaakt kon worden, het tweede jaar is het uitvoeringsjaar. In dit jaar moet de koe bij de horens gevat worden. De problemen zijn gelokaliseerd, het taalbeleidsplan vastgesteld. Nu is de uitvoering aan de orde. Met het Expertisecentrum is aan het eind van het eerste jaar een begeleidingsovereenkomst getekend. Hierin kan staan welk materiaal wordt ingevoerd, welke begeleiding er komt, welke leermiddelen moeten worden aangepast of ontwikkeld en welke cursussen gevolgd gaan worden. Elke school heeft haar eigen probleem en haar eigen plan om er weer uit te komen.

Voor individuele leerkrachten geldt hetzelfde. Afhankelijk van de keuzen van de school in het taalbeleidsplan kunnen verschillende dingen van hun worden verwacht. Leerkrachten die bijvoorbeeld al oog hebben voor de problemen waar meertalige kinderen mee kampen, zullen vaak veel van het taalbeleidsplan al zelf hebben ingevoerd. Zij hebben zelf de methode enigszins aangepast of houden al tijdens de instructievakken rekening met de woordenschat van hun meertalige kinderen.

Voor andere leerkrachten is dit eerste uitvoeringsjaar juist flink wennen. De automatische piloot waarop zij voorheen konden varen volstaat niet meer. Vaak worden materialen anders gebruikt of worden aanvullende materialen aangeschaft. Belangrijk is de samenhang in het taalonderwijs voor de klas. In elke les waar taal wordt gebruikt of les in taal wordt gegeven, moet de leerkracht zich bewust zijn van de taal. Steeds meer wordt duidelijk dat drie, of zelfs negen, woordenschatlessen per week niet toereikend zijn.

Tot en met de niet-taalklassen toe zal de leerkracht rekening houden met het eigen taalgebruik en het niveau van leerlingen. Zo kunnen woorden die leerlingen moeten kennen voor bijvoorbeeld wereldoriëntatie, terugkomen in de taallessen. Ook Eigen-Taal-leerkrachten kunnen bijdragen aan taalbeleid door bijvoorbeeld in de eigen taal noodzakelijke begrippen aan te leren.

Op dat soort concrete punten lopen taalbeleidsplannen van scholen uiteen. Wat taalbeleid bindt is dat alle acties overwogen en planmatig zijn.

Het derde jaar: volhouden

Taalbeleid is een meerjarenplan. Meetbare resultaten zullen pas op de lange duur zichtbaar worden. Bij het uitblijven van verwachte resultaten hoeft een school de eerste jaren dan ook niet in paniek te raken. Dat mag zij ook niet doen, want ad hoc afwijken van het taalbeleidsplan zal aan de resultaten meer kwaad doen dan goed.

De externe begeleiding vanuit het Expertisecentrum is niet oneindig. In de laatste fase van het Deltaplan is nog heel veel werk te doen, maar het begin van taalbeleid moet staan. Het proces moet genoeg vaart verzameld hebben om vanzelf door te gaan. Na het derde jaar stopt de extra begeleiding door het Expertisecentrum en moeten directie en interne begeleiders zelf het schip op koers houden. De verzamelde begeleiders zullen niet verdwijnen. In welke vorm dan ook zal hun aandacht blijven uitgaan naar de scholen en hun vorderingen, want service en maatwerk zullen nodig blijven.

Overdracht van kennis en ervaring wordt in Rotterdam bovendien verzorgd door een transferpunt. Dit moet 'consumenten' informatie en voorlichting geven over taalbeleid. Scholen kunnen met vragen en opmerkingen terecht bij de Taaltelefoon en informatie verschijnt in de nieuwsbrief *Taalnieuws*.

In het derde jaar, het tweede uitvoeringsjaar, zullen voor een aantal scholen de eerste resultaten zichtbaar worden. De eerste groei tekent zich af. Scholen kunnen zelf de toetsen uitvoeren, maar ook nu kunnen zij de verwerking van de toetsen laten uitvoeren door de Toetsservice. Op basis van de gegevens die deze toetsen opleveren kan een school enige aanpassingen doen of nieuwe, binnen het beleidsplan passende maatregelen treffen.

Wanneer de eerste drie jaren erop zitten is veel werk verzet. Sommige scholen hebben hun hele beleid aan moeten passen, andere hebben essentiële nuances aangebracht. In dit verband is het begrijpelijk dat één van de schooldirecteuren rept van vermoeidheidsverschijnselen bij zijn leerkrachten. Bijna het hele taalonderwijs moest hier op de schop. Een andere school is na twee jaar toe aan haar tweede taalbeleidsplan. Haar bestaande taalbe-

leid was al zover ontwikkeld dat het eerste taalbeleidsplan slechts enige aanpassingen vergde.

Het verhaal van een 95%-school

De Oranjeschool is gevestigd in een schoolgebouw uit 1929. De school staat aan een drukke verkeersweg tussen de Rotterdamse wijken Bloemhof en de Afrikaanderbuurt, vlak bij het metrostation Maashaven. In 1989 werd de school gerenoveerd en aangepast aan de eisen die aan een modern schoolgebouw gesteld worden. In de tijd dat de school bestaat, is ook de schoolbevolking veranderd. Bestond deze zo'n 15 jaar geleden nog voor 100 procent uit 'witte' arbeiderskinderen, nu is dit percentage teruggelopen tot 5 procent. De overige 95 procent bestaat voor het merendeel uit kinderen van Turkse afkomst, met de Surinaamse bevolkingsgroep als tweede grote minderheidsgroep.

<i>Land van herkomst</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Suriname	54
Turkije	99
Nederlandse Antillen	12
Marokko	19
Nederland	7
Kaapverdië	2
voormalig Joegoslavië	5
Aruba	5
Pakistan	5
Georgië	2
<i>Totaal</i>	210

Afbeelding 1: Leerlingpopulatie van de Oranjeschool naar land van herkomst

Toen de eerste anderstaligen de school binnenkamen, ontstonden er grote problemen. Kennis en materialen om deze kinderen op te vangen waren niet aanwezig. Vandaar dat het team elke mogelijkheid aangreep die kans op succes beloofde; de kast met NT2-methoden weerspiegelt dan ook de geschiedenis van het NT2-onderwijs in Nederland.

Maar ondanks alle inspanningen, bijscholingen en innovaties steeg het niveau van de leerlingen niet.

In 1992 gingen we deelnemen aan het Deltaplan, met als doel de effectiviteit van het NT2-onderwijs te vergroten. Het eerste jaar 1992/1993 werd het taalbeleid van de school systematisch in kaart gebracht door het zogenaamde *Meta-instrument* van de Stichting Leerplan Ontwikkeling. We beantwoordden vragenlijsten over de volgende onderwerpen:

- het profiel van de school;
- het intercultureel onderwijsbeleid;
- het taalbeleid;
- de prioriteiten van de school.

Hiernaast werd het taalniveau van de leerlingen gemeten met behulp van een aantal taaltoetsen, onder andere woordenschattoetsen en begrijpend-leesttoetsen. Op grond van deze gegevens is een voorstel gedaan voor een meerjarig beleidsplan met als doel het taalbeleid op de school beter af te stemmen op de behoefte van onze populatie kinderen. In een plenaire vergadering zijn de resultaten met het team besproken. Vervolgens besloot het team unaniem de aanbevelingen van het Expertisecentrum over te nemen.

Nu, in het vierde jaar, is de school toe aan afronding (scholen die vanaf het begin hebben meegedaan, hebben nog een extra begeleidingsjaar gekregen). Dit jaar hebben we nog de beschikking over extra begeleidingsuren, hierna moeten we op eigen kracht verder.

Terugkijkend op de afgelopen jaren is er heel wat gebeurd en onze kennis van en vaardigheden om NT2 te geven zijn toegenomen. We zijn begonnen bij de kleuters omdat daar de basis gelegd wordt voor het succes van de verdere schoolloopbaan. Zo is er een woorden-schatprogramma geschreven voor de kinderen van de instroomgroep, dit zijn kinderen die drie jaar over de kleuterschool doen. Na eerst het werken met *Zitten, Staàn, Lopen, Knoop het in je oren en Laat wat van je horen* goed op elkaar afgestemd te hebben, zijn we dit jaar overgestapt op *Taalplan Kleuters*. Zo proberen we om de kinderen duizenden woorden per jaar te leren. In totaal zijn zes lestijden per week gereserveerd voor taalactiviteiten, waarin woorden nadrukkelijk aangeboden en geoefend worden. Zo worden er poppenkleertjes gewassen en opgehangen om de woorden 'de was ophangen' en 'de was afhaken' te oefenen. Tijdens het vrije spel in de hoeken is er

voor de kleuters gelegenheid om zelf te oefenen.

De kleuterleidsters hebben de woorden die die week centraal staan goed in hun hoofd geprent en spelen mee en stimuleren de kinderen om de woorden ook te gebruiken. Zo worden voortdurend situaties gecreëerd, die uitnodigen om de aangeboden woorden te oefenen.

Dit alles gebeurt in samenwerking met het Onderwijs in Eigen Taal. De Turkse en Marokkaanse leerlingen krijgen de lessen eerst in hun eigen taal aangeboden voordat ze het in het Nederlands in de klas horen. Regelmatige toetsing moet vorderingen in kaart brengen zodat de uitvallers extra begeleid kunnen worden door twee remedial teachers.

We gebruiken een gecombineerde methode NT1/NT2 (de NT1-methode is *Taalkabaal*; de NT2-methode is *Allemaal Taal*).

In de midden- en bovenbouw zijn toetsen ingevoerd voor technisch lezen, spelling, begrijpend lezen en woordenschat. We werken, naar aanleiding van de resultaten van de toetsen, met groepsplannen en individuele handelingsplannen.

We hebben onze kennis van NT2 opgefrist en zijn nu bezig met een cursus woordenschatdidactiek. We denken over een cursus klasmanagement om het omgaan met de diverse instructiebehoeften in de klas zo effectief mogelijk te laten verlopen.

Kortom de hele school bruist van de plannen en de energie.

En de resultaten?

Na vier jaar Deltaplan kunnen we stellen dat er vooruitgang in zit. De gemiddelde niveaus op de toetsen geven nog steeds een laag niveau aan, maar bij vergelijking tussen de jaren blijkt dat de resultaten van het schooljaar 1994/1995 beter waren dan de jaren daarvoor. Bij het technisch lezen zijn de resultaten al duidelijk zichtbaar.

Door het invoeren van een nieuwe leesmethode (*Veilig Leren Lezen*, nieuwe versie) en het inschakelen van de ouders middels het project *Overstap*, is het tijdstip waarop de kinderen mee konden doen met het niveaulezen in de school met een jaar vervroegd, van januari in groep 4 naar februari in groep 3.

Enthousiast geworden door het succes van *Overstap* zijn we zelf een project aan het ontwikkelen voor groep 4 dat we *Verstappen* hebben genoemd. Ouders en kinderen zijn er erg mee ingenomen. Maar niet alleen aan het begin van het leesonderwijs zien we verbetering, ook in de hogere groepen gaat de leeftijd waarop de kinderen het technisch lezen beheersen omlaag. We streven ernaar het technisch lezen voltooid te hebben aan het einde van groep 6. Nu ligt dat ongeveer halverwege groep 7.

Ook andere cijfers tonen aan dat we op de goede weg zijn. Volgens de gegevens van het Prima cohortonderzoek zijn we gestegen van een school in de laagste categorie naar de één na laatste categorie. Dit geeft aan dat we er weliswaar nog niet zijn, maar het biedt hoop voor de toekomst.

Noot

- I Een deel van deze tekst is een bewerking van hoofdstuk 2 uit de brochure *Rotterdamse scholen doen het zó. Deltaplan taalbeleid primair onderwijs*, door W.-J. de Vroom. (Rotterdam, Fonds Achterstandsbestrijding Onderwijs Rotterdam, 1995.)

Piet Litjens

Selectie en planning van leerstof: *leerkrachtvaardigheden in meertalig onderwijs*

Leraren op scholen met een heterogene leerlingenpopulatie hebben grote moeilijkheden met het selecteren en plannen van leerstof. Als de verschillen tussen leerlingen groot zijn, het aanbod omvangrijk is en de tijd zoals vaak beperkt, dan valt er veel te beslissen. Op dat proces van het kiezen van lesinhouden en van het opstellen en bijstellen van een planning is de cursus 'Selectie en planning van leerstof' gericht. In het kader van het project Meertaligheid hebben Piet Litjens en Akke de Blauw in nauwe samenwerking met schoolbegeleiders en scholen deze (na)scholingsmodule ontwikkeld. In Moer (1994 • 6) is een artikel opgenomen over het combineren van NT1- en NT2-methoden. Op verzoek van veel scholen hebben de auteurs in het kader van het project Meertaligheid deze combinatievoorstellen uitgewerkt. De cursus 'Selectie en planning van leerstof' is samengesteld op basis van de ervaringen met deze combinatievoorstellen.

Meertalige onderwijssituaties

Op scholen met meer dan 25 procent meertalige leerlingen kan NT2-onderwijs niet beperkt blijven tot een voorziening buiten de klas. Het NT2-onderwijs moet in deze situatie niet alleen buiten de klas gegeven worden, maar eveneens in de klas. Dit betekent integratie van NT1- en NT2-onderwijs. Dit betekent niet dat vanaf dat moment *alle* leerlingen NT2-onderwijs krijgen. In het project 'Combinatievoorstellen NT1-NT2' hebben we gezien dat leraren er vaak niet in slagen adequaat te differentiëren tussen meer taalvaardige en minder taalvaardige leerlingen of tussen eentalige en meertalige leerlingen. Leraren beschouwen een